

A szociológia, mint tudomány

Bevezetés a szociológiába kurzus

WJLF

Pecze Mariann

Szociológia fogalma

Szociológia= a társadalmi élet törvényszerűségeit kutató tudomány

socius lt. (társadalom, -mal kapcsolatos) + logos (tudomány, tan)

A társadalmi valóságról sok forrásból szerezhethetünk infókat (sajtó, média, szépirod., szociográfia), de a szociológia módszere más

Tudományos módszer:

1. Probléma megfogalmazása
2. Elméleti magyarázat
3. Empíria (valóságból nyert infók alapján az elmélet beigazolódik vagy el kell vetni)

Nincs abszolút igazság, de kutatásaink közelebb visznek a megismeréshez!

A szociológia szemlélete

- A jelenségeket a maguk társadalmiságában vizsgálja
- Alap: a társadalom több, mint tagjainak összessége – van szerkezete, struktúrája, társi intézményei, kultúrája

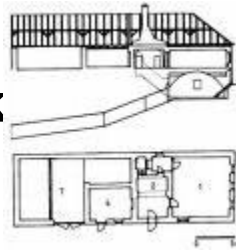
Az egyének életét befolyásolja a társi struktúrában elfoglalt helyzetük; az intézmények keretei, lehetőségei (és korlátai) között tevékenykednek, a kultúra szerinti értékek, normák alakítják életüket.

Társadalom és egyén viszonya

A társadalom egyénekből, egyének alkotta csoportokból áll – minőségileg más, mint csupán tagjainak összessége

- **Durkheim:** társad. olyan, mint a bronz
alkotórészei: réz+ón, de a bronz tulajdonságai nem vezethetők le ezek összeadásával
- **Giddens:** a társadalom (t.struktúra, t.intézmények, kultúra) olyan, mint egy lakóház
a falak, ajtók, ablakok stb. meghatározzák a benne lakók tevékenységeit
de nem determinisztikus; alakítják, újjáépítik

Szociológia: a társadalmi élet törvényszerűségeit kutatja
→ figyelembe kell venni a társad. egészének jellemzőit a reálisabb megismeréshez

A társadalomtudományok történeti kialakulása

A társadalmiság óta mindig is jelen volt a társadalomról való gondolkodás is (Platón, Arisztotelész)

- Írásbeliség megjelenésétől: történetírás
- A többi társ.tud a filozófiából vált le:
 - Demográfia (XVII. szd. közepe)
 - GRAUNT londoni halálozási adatok tanulm. Statisztika!
 - Politikatudomány (XVII. szd. második fele)
 - John LOCKE erősödő polgárság, demokratikus visz. teremtése
 - Közgazdaságtan (XVIII. szd)
 - Adam SMITH „láthatatlan kéz” elmélete; a piac szabad működése szabályozza a gazd-i életet

A társadalomtudományok történeti kialakulása

- Szociológia (XIX. szd. eleje)
 - Nagy léptékű fejlődés, iparosodás, gazd-i növekedés
←→ tömegeket nyomor fenyeget (dezorganizáció, elidegenedés, devianciák)
 - Cél: ezen folyamatok megértése, adatgyűjtés, társadalomkritikus megközelítés
- Szociálpszichológia (századforduló)
 - A pszichológiából alakult ki
 - Az egyén csoportokban másként viselkedik, mint elszigeteltként (csoportok hogyan hatnak az egyén viselkedésére?)
- Társadalomnéprajz; antropológia (XX. szd. eleje)
 - Kisebb közösségek vizsgálata, intenzív terepmunka módszerével

A szociológia és más társadalomtudományok különbözősége

1. A szociológia tárgya:

A társadalom egésze

- Közgazd: csak a gazdasággal
- Demográfia: a népesedési folyamatokkal
- Politikatud: a politikával
- Szoc.pszicho: egyén viselkedése és csoport összefüggéseivel

2. Szociológia módszere

Tömegesen előforduló jelenségek empirikus adatgyűjtéssel való vizsgálata, statisztikai elemzése

- Közgazd: dedukció (általánostól az egyedi felé)
- Demográfia: statisztika (leginkább hasonló)
- Politikatud: jogszabály- intézményelemzés
- Szoc.pszicho: kísérleti módszerek

A szociológia és más társadalomtudományok különbözősége

3. Szemlélete:

Az emberek életesélyeit erősen meghatározza a társadalomban (társi szerkezetben) elfoglalt helyzete (pl: jövedelmét, iskolai képzettségét, lakókörnyezetét, várható élettartamát). Nem determinisztikus, hanem valószínűségi jellegű

4. Emberképe:

- „homo sociologicus” az ember tevékenysége során a többségi társadalom által elfogadott normákhoz, értékekhez alkalmazkodik
- Közgazd: „homo oeconomicus” (racionális döntés, költség-haszon elemzés)
- Politikatud: „homo politicus” (a hatalom megszerzése és megtartása)
- Pszichológia: „homo psychologicus” (egyéni lelki tényezők, motívumok meghatározók)

Szociológia és más társadalomtudományok

	szociológia	Közgaz- daságtan	Demog- ráfia	Politikatud.	Pszichológia, szoc-pszicho
Tárgy	A társadalom egésze	gazdaság	Népesedési folyamatok	politika	Egyéni viselkedések (és csoport össz.)
Módszer	Adatgyűjtés, statisztika	Dedukció (általánostól egyedi felé)	statisztika	Jogszabály-intézmény-elemzés	kísérlet
Ember- kép	„homo sociologicus” (társi normák, értékek)	„homo oeconomicus” (racionális döntés)		„homo politicus” (hatalom megszerzése)	„homo psychologicus” (egyedi lelki tényezők)

Mire használható a szociológia?

társadalmi
önismeret
növelésére

előrejelzésre,
tervezésre

konkrét
problémák
megoldására

a jövőbeli
társadalmi
fejlődés
kimutatására

A szociológia érvényessége

Karl Popper: „Sohasem tudjuk elméleti hipotéziseinket végérvényesen igazolni, legfeljebb cáfolni”

André Gide: „Óvakodj azoktól, akik azt állítják, hogy megtalálták az igazságot, de higgy azoknak, akik azt mondják, keresik az igazságot”

A szociológia használhatósága

Segíti:

- ✓ a társadalom jobb megértését
- ✓ Konkrét társ.i problémák megoldását („alkalmazott kutatások”, konkrét szocpol. kialakítása – szegénység)
- ✓ Előrejelzést, tervezést (bizonyos jelenségek jelzése, tendenciák alakulása, pl: korspecifikus halálozási arányszám, népesség száma, korösszetétele 1-2 évtizedre)

**DE: a társadalom egésze
központilag nem
tervezhető!!!**

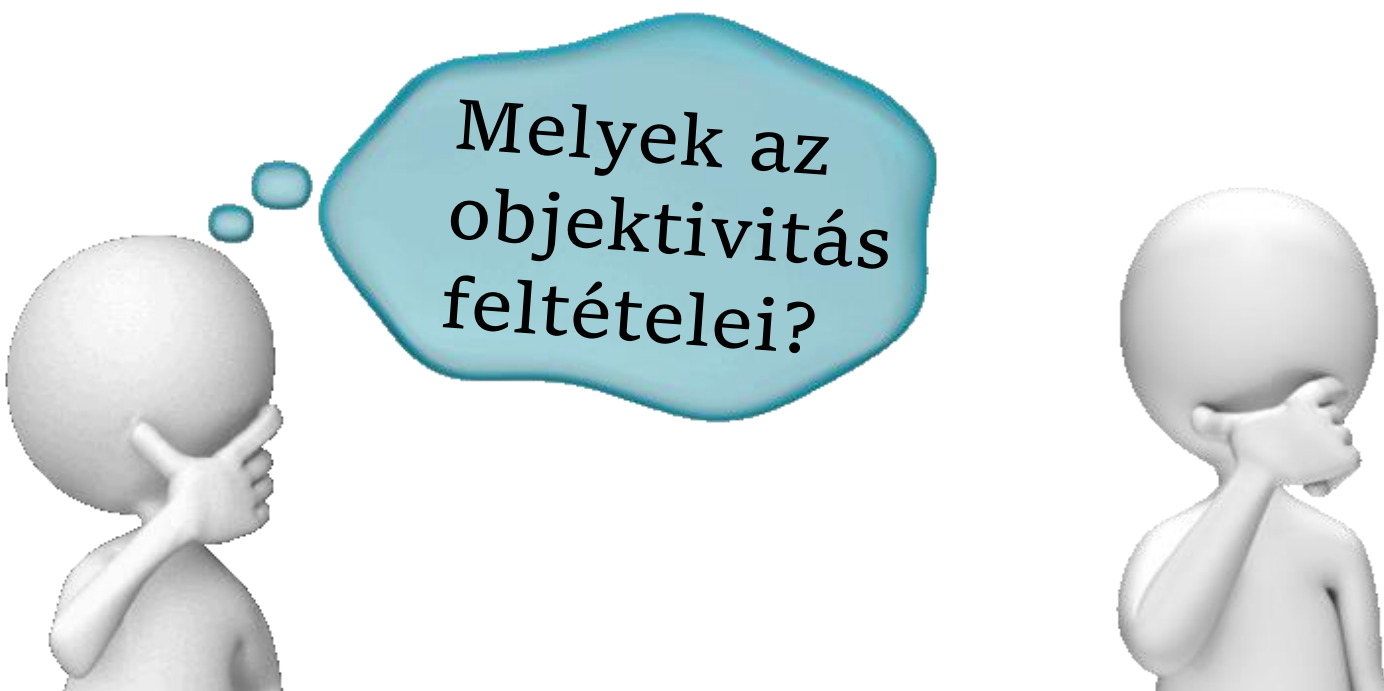
A szociológus szerepei (Raymond ARON)

Három fajta szociológus magatartás:

1. Az uralkodó tanácsadója
Szakértő, javaslattevő
2. A nép orvosa
szegények, elnyomottak problémáit kutatja, segít a megoldásban
3. A tudomány főpapja
egyetemen, kutatóintézetben elvontabb elméleti, módszertani problémákkal foglalkozik

Mindhárom magatartásnak van haszna (és buktatója), a lényeg, hogy törekedjen az objektivitásra

Lehet-e a szociológus tárgyilagos, amikor a társadalmi jelenségeket kutatja?

Melyek az objektivitás feltételei?

A szociológiai kutatások objektivitása

=tárgyilagosság

Nem befolyásolhatják érdekek, nézetek a kutatómunkát

Törekedni kell az előítéletesség-mentességre, ugyanakkor senki sem mondhatja, hogy minden esetben képes erre.

(**Marx**: lét határozza meg a tudatot – csak a proletariátushoz tartozó tudós képes az objektív igazság kimutatására)

Weber: állandó önvizsgálat – befolyásolják a kutató értékei, témaválasztás már önmagában is, az értékelés...

Mannheim: „szabadon lebegő értelmiség” - nem kötődik osztályhoz, párthoz

Myrdal: nem lehetünk függetlenek értékeinktől – világosan mondjuk ki (15 azokat)

A szociológiai kutatások objektivitása

- Tisztában lenni azzal, hogy a saját társ.i helyzet, értékrendszer befolyásolja munkásságát (problémamegfogalmazás, módszervál., következtetések)
- Törekedni arra, hogy minél kevésbé érvényesüljön a saját értékek általi befolyás (tények, következtetések, javaslatok, vélemények szétválasztása)
- A kutatási eredmények tárgyilagos bemutatása
- Tudományos közösség tagjainak kritikai tevékenysége

